

УДК 37.013.77: 796-057.36

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО САМОПІЗНАННЯ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

Сивохоп Едуард,
Маріонда Іван,
м.Ужгород

У статті проаналізовано чинники впливу на формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки та її особливості.

Ключові слова: формування готовності, самопізнання, фізична підготовка.

У літературі зустрічаються різні тлумачення поняття «готовність». Деякі автори розглядають готовність як особливий психічний стан, який забезпечує високу дієздатність, або як «психічний стан, що посідає проміжне положення між психічними процесами й властивостями особистості, створюючи функціональний рівень, на основі якого розвиваються процеси, необхідні для забезпечення результативності діяльності» [1].

Інші розглядають поняття «готовність» як підготовленість особистості до успішного виконання якої-небудь діяльності. Готовність – це налаштування особистості на певну поведінку, установка на активні й доцільні дії, пристосування особистості до успішних дій у цей момент, обумовлені мотивами та психічними особливостями особистості.

Науковці також визначають готовність як придатність до діяльності, що виражається в активному позитивному ставленні до неї, схильності займатися нею, що переходить на високому рівні розвитку в захопленість. У поняття «готовність» вкладається й наявність певного запасу знань, умінь, навичок у відповідній галузі [2].

Готовність – це той чи інший ступінь відповідності змісту і стану психіки, фізичного здоров'я, якостей вимогам діяльності. Поняття «готовність» – комплексне, багаторівневе, різнопланове системне психічне поняття; воно передусім є особистісним утворенням людини. В особистісній готовності домінує наявність мотивів до певної діяльності (до самопізнання), достатній рівень емоційного, вольового розвитку психіки.

Розглянувши різні підходи вчених до поняття «готовність» і розділяючи погляди педагогів і психологів на готовність до діяльності як на єдність мотиваційних, пізнавальних та емоційно-вольових компонентів, ми визначаємо поняття «готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки» як інтегративну особистісну властивість

курсанта, що характеризується наявністю системи знань і сформованих умінь, самосвідомості, переконаності в особистій значущості самовдосконалення.

Залежно від поставлених завдань готовність може бути ситуативною і стійкою. Зміст стійкої та ситуативної готовності може бути постійним (спрямованість особистості, характер, здібності, досвід) і динамічним (усвідомлення завдання, умов, у яких відбуватиметься діяльність, визначення способів досягнення мети тощо).

Деякі вчені [3] виділяють дві взаємозалежні сторони різновиду готовності: попередню готовність як підготовленість особистості до відповідної діяльності, яка містить систему досить стійких, статичних компонентів, психічних утворень – знань, умінь, навичок, змістів і цінностей особистості, її відносин, переваг і т. д.; безпосередню готовність як стан відповідної мобілізованості, функціональної налаштованості психіки курсанта на вирішення конкретних завдань у відповідних обставинах та умовах. Ця сторона готовності характеризується високою динамічністю, рухливістю й залежністю від ситуативних обставин, стану психічного та фізичного здоров'я курсанта, морально-психологічної атмосфери в колективі, соціальному середовищі тощо.

Психологічна готовність формується поступово, і кожний вищий рівень її прояву є наслідком актуалізації попереднього.

З іншого боку, навіть досить добре підготовлений до вирішення поставлених завдань курсант у потрібний момент може виявитися не мобілізованим, не налаштованим на відповідну діяльність; його психічна регуляція діяльності може бути відповідним чином не актуалізована. В такому випадку успішне здійснення пізнання себе буде неможливим або виявиться малоефективним.

Можна стверджувати, що готовність курсанта передбачає наявність у нього здатності до саморегуляції, самоналаштування на самопізнання, вміння мобілізувати свій духовний, особистісний, фізичний потенціал на вирішення поставлених завдань у відповідних умовах.

Складовою стороною готовності є психологічна сторона; це той чи інший ступінь підготовленості й налаштованості пси-

хіки, духовних сил курсанта на досягнення поставлених цілей. Ця сторона готовності містить декілька компонентів. Орієнтовний (інтелектуально-пізнавальний) компонент включає певний рівень пізнавальної сфери особистості курсанта, що становить інтелектуально-пізнавальну готовність особистості. Мотиваційна готовність підпорядкована спонукальному компоненту. Від рівня впливу спонук залежить якість професійної готовності майбутнього фахівця. Базовими підставами мотиваційної готовності курсанта є розуміння змісту діяльності, позитивне ставлення до неї. Виконавчий компонент, за допомогою якого відбувається процес самопізнання, становить операційно-діяльнісну готовність. Рівень сформованості готовності особистості до самопізнання визначається ступенем виразності всіх його компонентів. Готовність являє собою оптимальний рівень розвитку компонентів самопізнання, забезпечуючи високу ефективність процесу. Завдання щодо оцінювання рівня сформованості готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки у ВВНЗ може бути вирішене на основі запропонованих критеріїв.

Основна мета формування готовності курсанта пов'язана з визначенням відповідності її складових можливостям конкретної людини на основі критеріальних ознак компонентів. Ефективність самопізнання розглядається як похідна від моральної готовності, утвореної ціннісними орієнтаціями; предметно-практичною, визначальною стратегією й тактикою використання принципів, форм, засобів, способів; функціональними, визначальними фізіологічними резервами організму; загальнофізичним, реалізуючим енергетичним потенціалом особистості. Моральна готовність до самопізнання в процесі фізичної підготовки виявляється у цілеспрямованому формуванні переконань, поглядів, атитюдів, мотивів. Почуття, волю та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, установки на певну поведінку відбивають предметно-практичну готовність. Основу психофункціональної готовності становить загальнофізична й функціональна готовність, що відбивають оптимальну сформованість фізичних якостей та енергозабезпеченість організму до виконання певної діяльності. Сукупність моральної, предметно-практичної, фізичної та функціональної готовності у взаємозв'язку із самовихованням і самовдосконаленням визначають умови для формування готовності особистості майбутніх офіцерів-прикордонників до саморозвитку [4].

Мета статі полягає в аналізі факторів впливу на формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки та її особливості.

На процес формування готовності майбутніх офіцерів впливає низка факторів. Спостерігається прояв розмаїття факторів. Серед основних факторів розрізняють: об'єктивні (зовнішні) та суб'єктивні (внутрішні); основні (провідні) та неосновні (часткові); прямі й непрямі тощо.

Об'єктивні фактори – фактори, які існують незалежно від волі й свідомості курсанта. Такими факторами є суспільні відносини; матеріально-технічна оснащеність освітнього процесу; умови життєдіяльності; особистість викладача, його ставлення до курсантів, розуміння їхніх запитів; зміст навчання. Об'єктивні фактори слугують своєрідним фундаментом для виникнення суб'єктивних факторів, які спрямовують, регулюють, стимулюють активність і, навпаки, «гальмують» дії негативних факторів, що спричиняють пасивне ставлення до самопізнання в галузі фізкультурно-спортивної діяльності.

Суб'єктивні фактори розглядаються як сукупність обставин, що залежать від усвідомлення мотиваційно-ціннісних орієнтацій, властивостей та особливостей особистості, індивідуальної свідомості, фізичного розвитку і підготовленості, досвіду роботи над собою. До них віднесено: особливості психічних процесів (відчуття, сприйняття, пам'ять, мислення, уява, емоції та почуття), знання, ступінь науковості поглядів і переконань, потреби, інтереси, здібності й задатки, властивості особистості, усвідомлення своїх дійсних і майбутніх соціальних ролей; задоволеність обраною професійною діяльністю, суспільна думка та інше.

У процесі розвитку самопізнання майбутніх офіцерів-при-

кордонників формується ставлення особистості до цінностей фізичної підготовки. Виділяють безліч груп, які визначають усе розмаїття особистісних проявів суб'єктивних факторів, що здійснюють вплив на фізичну підготовку курсантів у ВВНЗ [5;6;7]. Безсумнівно, їхня сукупність становить причину й рушійну силу розвитку самопізнання майбутніх офіцерів-прикордонників.

Першу групу становлять природні властивості курсанта, які визначають динаміку психофізичної діяльності. До них зараховано: швидкість виникнення і стійкість психічних процесів (швидкість сприйняття й мислення, тривалість відчуттів, яскравість уяви тощо); інтенсивність психічних процесів (почуттів, емоцій, волі); темп і спрямованість психічної діяльності. У процесі фізичної підготовки необхідно враховувати, що всі ці особливості проявляються в мимовільних реакціях: у міміці, жестах, різноманітних мимовільних рухах і діях.

Другу групу складає наявність моральних якостей, світогляд курсанта у формі переконань, моральних норм і фізкультурних ідеалів, що спонукають певним чином до діяльності. Систематизуючи й цілепокладаючи свою поведінку, курсант займається самоаналізом, самокоригуванням, завдяки чому поступово формує свою особистість.

Третю групу суб'єктивних факторів, що визначають формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки, становлять риси особистості курсанта, які з'являються у комунікативних міжособистісних відносинах (товариськість, доброзичливість, скромність і т. д.).

До четвертої групи можна включити риси, що відбивають ставлення курсанта до самого себе: вимогливість, самокритичність, упевненість у собі й інші риси, пов'язані із самосвідомістю, самоспостереженням, самооцінкою.

Стосовно організаторських здібностей проявляється п'ята група властивостей особистості курсанта (діловитість, відповідальність, вимогливість, ініціативність, працездатність, уміння організувати себе).

До шостої групи властивостей особистості майбутнього офіцера-прикордонника віднесено перцептивно-гностичні якості (спостережливість, розуміння інших, уміння проектувати саморозвиток, творче ставлення до справи), а до сьомої групи – експресивні ознаки (емоційну сприйнятливості і чуйність; ентузіазм, почуття гумору, витримку).

Організаторські, комунікативні, перцептивно-гностичні та експресивні якості особистості визначають психофізіологічну готовність курсанта до фізичного самовдосконалення, а отже, й до здатності до самопізнання.

Під прямими факторами найчастіше розуміють такі обставини, які безпосередньо піддаються контролю в об'єкті дослідження, які можна зареєструвати в педагогічному процесі. Фактори, що не піддаються прямій реєстрації, але впливають на ставлення до суспільної діяльності, визначаються як непрямі.

Людина – це саморегулююча й саморозвиваюча система, яка активно діє. Розвиток організму та психіки, саморозвиток і самовдосконалення особистості виступають як внутрішні фактори формування особистості, а природне й соціальне середовище, діяльність особистості – як основні умови цього процесу. Коли розвиток організму пов'язаний зі зміною природного середовища, відбувається розгортання природного фонду особистості. Взаємозв'язок розвитку психіки зі зміною соціального середовища створює основу для виховання. Результати саморозвитку особистості, пов'язані з її діяльністю, є основою для самовиховання [8].

За своїм значенням фактори неоднакові: одні є провідними, інші здійснюють менший вплив на розвиток особистості. Однак кожен із них у певний момент може стати визначальним. Тому недооцінка цих факторів може негативно позначитися на процесі формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки. Всі фактори пов'язані між собою. Для досягнення певної мети дуже важливо використовувати різні фактори, їхню цілеспрямованість і узгодженість.

На підставі об'єднання однорідних ознак умовно можна

виділити групу факторів, що актуалізують самопізнання особистості в процесі фізичної підготовки: ціннісно-смысловий фактор, гуманізацію освітнього середовища ВВНЗ, професійно-педагогічну орієнтацію, соціальну зрілість особистості.

Ціннісно-смысловий фактор, на наш погляд, є основним у становленні процесу самопізнання майбутніх офіцерів-прикордонників. Він сприяє виробленню особистістю інтересів, мотивів для свідомого ставлення курсанта до самопізнання в процесі фізичної підготовки.

Сформувати в майбутніх офіцерів-прикордонників усвідомлену потребу до фізичної підготовки й самопізнання в ній – важливе завдання як навчального, так і позанавчального процесу. Усвідомлення потреби занять фізичною підготовкою і спортом, наявність необхідних знань, умінь і навичок формує мету, яку повинен ставити перед собою курсант у процесі фізичної підготовки. У свою чергу, мета передбачає вибір способів і засобів, використовуючи які, курсант управляє собою. Встановлено, що провідними мотивами позанавчальної діяльності в курсантів-дівчат за порядком убування є: «покращення стану здоров'я», «виховання фізичних якостей», «те, що важливо для себе як для майбутньої матері», «те, що необхідно для майбутньої професійної діяльності», «зацікавлення культурним життям» і т. д. Ці мотиви становлять основу формування їхньої потреби й розвитку самопізнання в процесі фізичної підготовки [9].

Курсанти ВВНЗ – порівняно високорозвинені люди, які володіють високими інтелектуальними можливостями. Їхній духовний світ, пізнавальні потреби, моральний вигляд і фізичні якості є істотною умовою, що позитивно впливає на подальший розвиток особистості. Спрямованість на майбутнє, бажання набути соціальної та економічної самостійності прискорюють освоєння курсантами особливостей майбутньої професійної діяльності. Тому ефективним є підхід до їхньої підготовки як до єдиного процесу навчання й виховання, в ході якого відбувається різнобічний розвиток особистості. Зв'язок соціальних, професійних, особистісних і пізнавальних мотивів підсилює свідоме ставлення майбутніх офіцерів-прикордонників до навчання, прискорює формування їхньої особистості. При цьому в розвитку особистості курсанта значне місце посідає його робота над собою. Розширюючи свої знання, виробляючи і здобуваючи навички, вміння, майбутній офіцер-прикордонник може внутрішньо істотно змінюватися, розвивати свої здібності, духовні потреби, виробляти сильний і твердий характер. Навчально-виховний процес у ВВНЗ не дає очікуваних результатів, якщо він не активізує прагнення курсанта до самопізнання й самовиховання. По суті, курсант навчається так, як викладачі й командири курсантських підрозділів спромоглися організувати його самостійну роботу. Самосвідомість майбутніх офіцерів-прикордонників достатньо розвинена в контексті оцінювання своїх знань, здібностей, потреб, інтересів, свого морального вигляду, оцінювання своєї особистості [10].

При формуванні потреби у фізичному вдосконаленні істотна роль належить підвищенню рівня освіченості майбутніх офіцерів-прикордонників у галузі фізичної підготовки. Використання на теоретичних і практичних заняттях методів і прийомів, що наочно демонструють покращення у функціональному стані, самопочутті, працездатності, фізичних і психофізичних можливостях тощо, сприяє зниженню негативної та підвищенню позитивної мотивації в курсантів. Систематичні заохочення навіть за незначні успіхи сприяють розвитку впевненості в собі, нейтралізують негативну думку щодо своїх можливостей. Позитивна зміна емоційно-ціннісного ставлення базується на усуненні формалізму на заняттях, підвищенні їхнього освітнього змісту, насиченості різноманітними засобами й методами, що відповідають індивідуальним можливостям курсантів.

У процесі фізичної підготовки здійснюється вплив не тільки на біосоціальну основу особистості, але й на її біосоціальну цілісність. Тому неможливо зробити висновок щодо готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до самопізнання в процесі фізичної підготовки, спираючись лише на розвиток фізичних можливостей курсанта, без урахування його думок, почуттів,

ціннісних орієнтацій. Під ціннісними орієнтаціями розуміють предмети, явища та їхні властивості, необхідні особистості як засоби задоволення потреб. Вони формуються в процесі засвоєння особистістю соціального досвіду й відбиваються в її переконаннях, інтересах, цілях. У формуванні певних цінностей, здатних задовольнити потреби майбутніх офіцерів-прикордонників, проявляється єдність психічного, фізичного і соціального розвитку особистості.

У галузі фізичної підготовки і спорту цінності за якісним критерієм можуть бути представлені як: матеріальні (умови проведення занять, якість спортивного обладнання, пілги з боку керівництва курсантських підрозділів); фізичні (здоров'я, рухові вміння й навички, фізичні якості, фізична підготовленість); соціально-психологічні (відпочинок, розваги, задоволення, працьовитість); психічні (емоційні переживання, риси характеру, властивості та якості особистості, творчі задатки); культурні (пізнання, самоповага, почуття власної гідності, естетичні й моральні якості, спілкування, авторитет).

Ціннісні орієнтації майбутніх офіцерів-прикордонників розглядаються як способи, за допомогою яких диференціюються об'єкти фізичної підготовки і спорту за їхньою значущістю. У структурі фізкультурно-спортивної діяльності ціннісні орієнтації тісно пов'язані з емоційними, пізнавальними й вольовими її сторонами, що утворюють змістовну спрямованість особистості. Характер же спрямованості в самій діяльності частіше залежить від того, який особистісний зміст має система тих чи інших цінностей, що визначає дієвість відносин індивіда до тих об'єктів, заради яких ця діяльність здійснюється.

Дослідники виявили, що цінності, пов'язані з фізичним Я (фізичні якості, здоров'я), з функціональним змістом діяльності (висока активність, фізичні навантаження, емоційні переживання), з актуалізацією (успіх, самоповага самоствердження), з морально-вольовими якостями (воля, наполегливість) визначають основні ціннісні орієнтації курсантів у фізичній підготовці. При формуванні ціннісних орієнтацій майбутніх офіцерів-прикордонників на фізичну підготовку недостатньо повідомляти готові факти щодо її необхідності. Важливо так організувати реальний процес їхньої життєдіяльності, щоб ціннісні уявлення перетворювалися на перевірені особистим досвідом реальні мотиви соціально-професійної поведінки, визначали формування життєвих планів особистості (пізнання, самоповага, почуття власної гідності, естетичні й моральні якості, спілкування, авторитет).

Процес формування потреби у фізичному самопізнанні можна вважати таким, що відбувся, якщо ціннісні орієнтації, перевірені особистим досвідом, перетворилися в реальні мотиви до самовдосконалення особистості.

Фактор гуманізації освітнього середовища ВВНЗ. Під гуманітарним середовищем вищого навчального закладу розуміють сукупність організованих структур, педагогічних технологій і традицій, спрямованих на формування й розвиток стійкого гуманітарного інтересу, стійких моральних характеристик своїх вихованців. За соціальним вектором впливу на особистість курсанта освітнє середовище може як сприяти, так і перешкоджати процесу самопізнання.

Майбутній фахівець повинен кваліфіковано підходити до вирішення питань соціальної, економічної та культурної взаємодії. Тому одним із завдань підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників є формування якостей, що сприяють розвитку творчих здібностей, особистісному саморозвитку, саморозумінню, усвідомленню самого себе, що дозволить зрозуміти інших, здійснювати взаємодію з ними.

В умовах сформованого гуманітарного, особистісно-розвивального середовища у ВВНЗ курсантам відводиться роль суб'єктів освітнього процесу. Науково-педагогічний склад і курсанти виступають у ньому як рівноправні суб'єкти навчальної діяльності. Визнання особистості курсанта як головної цінності дає можливість здійснювати освітню діяльність на гуманістичних принципах, основним з яких є «принцип творчого розвитку особистості».

Як важливий системоутворюючий компонент змісту гума-

нітарної освіти вчені-антропологі визначають здатність людини пізнати і зрозуміти себе. «Тільки за цієї умови людина здатна зрозуміти інших, визнати правоту кожного і прийняти цю правоту не як ворожу собі, а як таку, що підлягає зрівноваженню, гармонізації, переговорно-компромисному врегулюванню». Під гуманізмом розуміють «культування людяності» в самій людині. До числа її людських якостей за гуманістичного погляду зараховано волю, гідність, творчість, різнобічний і гармонічний розвиток особистості, здатність людини до самопізнання, саморозвитку, самозміни.

Процеси самозміни особистості виступають основними показниками розвитку людини. У гуманістичних теоріях особистості «самість» є ключовим поняттям, яким позначають цілісність людини. «Самість» як відбиття внутрішнього плану розвитку, насамперед психофізичного, характеризує глибину індивідуальності особистості, її розвиток від елементарних моментів життєдіяльності до складних психічних станів, які визначаються за допомогою самопізнання. Гуманітарне середовище в галузі фізичної підготовки також зорієнтоване на урахування особистісних та індивідуальних особливостей, на духовний світ людини, на її особистісні цінності. Цей фактор сприяє формуванню в майбутнього офіцера-прикордонника особливої людської форми ставлення до навколишнього світу, самого себе, власної діяльності. Тут необхідно створити умови для задоволення інтересів і потреб, для творчої діяльності кожного курсанта.

Фактор професійно-педагогічної орієнтації. Фізична підготовка є фундаментальною цінністю особистості, оскільки забезпечує біологічний потенціал життєдіяльності, створює передумови для її гармонійного розвитку, сприяє прояву високого рівня соціальної активності і творчого ставлення до праці. У цьому змісті практику фізичної підготовки треба розуміти, з одного боку, як освоєння й гуманізацію внутрішньої природи (тіла людини), з іншого – як культивування всієї діяльності, де основними є єдність навчання, самовиховання й самопізнання. Така діяльність розглядається як спосіб самореалізації особистості; вона є одночасно рисою її соціальної активності та стимулом її формування. Індивідуальна фізична підготовка є результатом особистісного осмислення й вироблення уявлення, відносин, переконань, «програми поведінки». В ній інтегруються структура самосвідомості, аспекти саморегуляції та самопізнання.

Фактор соціальної зрілості особистості. Період навчання у ВВНЗ є періодом інтенсивного становлення моральних якостей особистості, періодом включення до системи соціальних особистісних зв'язків і відносин, освоєння соціальних цінностей; він є вирішальним етапом на шляху до соціальної та професійної зрілості особистості.

Однозначного визначення зрілості особистості на сьогодні не виділено. Вчені сперечаються щодо об'єктивних критеріїв – як визначити людську зрілість. У рамках парадигми нашого

дослідження проблема соціальної зрілості окреслюється таким поняттям, як «особистісна зрілість», що ґрунтується на чотирьох базових складових.

1. Відповідальність – це необхідна складова, атрибут вчинку зрілої людини. З відповідальністю пов'язана не тільки сутність буття зрілої особистості, але також успішність та способи її самоактуалізації, що формуються лише в адекватній діяльності. Формування відповідальності прямо пов'язане з автономністю особистості й наданням особистості волі в прийнятті рішень щодо самої себе.

2. Толерантність. В її структурі фахівці виділяють сенсоральну й диспозиційну толерантність особистості. Сенсоральна толерантність пов'язана зі стійкістю до впливу соціального середовища, з ослабленням реагування на будь-який несприятливий фактор за рахунок зниження чутливості до його впливу. В основу диспозиційної толерантності покладено принципово інший механізм, що забезпечує толерантність особистості при соціальних взаємодіях. У цьому виді толерантності повною мірою проявляється позитивне ставлення до світу, що визначає позитивне бачення дійсності.

3. Саморозвиток. Ідея про саморозвиток і самореалізацію є надзвичайно значущою для багатьох сучасних концепцій про людину (А. Маслоу, К. Роджерс, З. Фромм, К.А. Абульханова-Славська). Центральне місце ідея «самості» (самореалізація, саморозвиток, самовдосконалення) посідає і в акмеології. Актуальна потреба в саморозвитку, прагненні до самовдосконалення й самореалізації являє величезну цінність сама по собі. Вона є показником особистісної зрілості й одночасно умовою її досягнення. Крім усього іншого, актуальна потреба в саморозвитку, самоактуалізації – це джерело довголіття людини, причому довголіття активного, і не тільки фізичного, але й соціального, особистісного. З вираженим прагненням до саморозвитку пов'язані і професійні успіхи, досягнення професійного «акме», а також і професійне довголіття, що вже підтверджено експериментальними даними.

4. Позитивне мислення, позитивне ставлення до світу (ця складова присутня в усіх попередніх).

З урахуванням особливостей юнацького віку ми сформулювали визначення соціальної зрілості. Соціальна зрілість – це здатність особистості усвідомлено виконувати необхідні функції взаємодії індивіда із соціумом; результат цілеспрямованого процесу самоорганізації і самовиховання особистості в умовах взаємодії з навколишньою дійсністю. Вона характеризує досягнення особистістю такої гармонії, що надає їй соціальної стійкості, продуктивної включеності до діяльності, створює їй психологічний комфорт. Таким чином, взаємозв'язок і взаємодія факторів самопізнання в процесі фізичної підготовки у ВВНЗ забезпечує розвиток і вдосконалення особистості майбутніх офіцерів-прикордонників.

Література та джерела

1. Алембець М.М. Аналіз показників фізичної підготовленості абітурієнтів навчального закладу системи МВС України / М.М.Алембець // Роль фізичної культури в здоровому способі життя: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. – Львів, 1997. – С.6
2. Антошків Ю.М. Вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МНС України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Ю. М. Антошків. – Л. : Львів. держ. ун-т фіз. культури, 2006. – 20 с.
3. Анастаси А. Психологическое тестирование / А.Анастаси; под ред. К.М. Гуревича, В.И.Лобовского и др. – М.: Педагогика, 1982. – 320 с
4. Бородін Ю. Про деякі теоретичні передумови обґрунтування структури та змісту моделі фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів / Ю.Бородін // Молода спортивна наука України. – 2003. – Т. 2. – С.338-342
5. Бородін Ю. А. Формування мотивації до занять фізичною підготовкою і спортом у курсантів ВВНЗ технічного профілю: навч. посіб. / Ю. А. Бородін, С. В. Романчук. – Житомир : ЖВІРЕ, 2006. – 126 с.
6. Єрьомін С. Шляхи удосконалення фізичної підготовки курсантів військових навчальних закладів на сучасному етапі розвитку Збройних Сил України / С.Єрьомін // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць за ред. проф. С.С.Єрмакова. – 2003. – № 17. – С.63-68
7. Закорко І.П. Специальная физическая подготовка в высших учебных заведениях МВД Украины с учетом индивидуальных особенностей моторики курсантов: дис. канд. наук по физ. воспитанию и спорту: спец. 24.00.02 / Иван Петрович Закорко / НУФВСУ. – К., 2001. – 197 с.
8. Наточний А. Ефективність використання методики моделювання типових ситуацій в процесі заняття зі спеціальної фізичної підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України / А. Наточний // Фізична підготовка військовослужбовців: матеріали відкритої наук.-метод. конф. – К., 2003. – С.155-158

9. Реан А.А. Психодиагностика личности в педагогической деятельности / А.А. Реан. – СПб.: Питер, 1994. – 296 с.
10. Месь А. Комплексна оцінка фізичної підготовки військовослужбовців / А. Месь // Теорія і методика фіз. виховання і спорту. – 2001. – С. 34–36.

В статье проанализированы факторы влияния на формирование готовности будущих офицеров-пограничников к самопознанию в процессе физической подготовки и ее особенности.

Ключевые слова: формирование готовности, самопознание, физическая подготовка.

The authors of the have analysed the factors of influencing the formation of readiness of future border-guard officers in the process of physical training.

Key words: formation of readiness, self-knowledge, physical training.